

การประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสุตสงวน สองชั้น^{*}
THE MUSICAL SOLO - COMPOSITION OF SUT
SA-NGUAN SONG CHAN

ธีรรัตน์ ศรีช่วงโชติ

Dheeraratn Srichuangchote

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi

Ratabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: Dhee89@kru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสุตสงวน สองชั้น มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาเพลงสุตสงวน สองชั้น และประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสุตสงวน สองชั้น โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยจากข้อมูลเอกสาร การวิพากษ์จากผู้เชี่ยวชาญการประพันธ์เพลงไทย จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. เพลงสุตสงวน สองชั้น เป็นเพลงสำเนียงมอญ หน้าทับปรบไก่ ท่อนเดียว 6 จังหวะ ครุกล้อย ณ บางช้าง ประพันธ์ขึ้นจากการดัดทอนเพลงสุตสงวน ในอัตราจังหวะสามชั้น ให้เป็นอัตราจังหวะสองชั้น ต่อมานายมนตรี ตราโมท ได้นำทำนองเพลงสุตสงวน สองชั้นนี้ มาดัดเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว เพื่อให้ครบเป็นเพลงเถา นอกจากนี้เพลงสุตสงวน สองชั้นยังได้ถูกนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ การนำไปใช้บรรเลงเพื่อประกอบการแสดง การนำไปประพันธ์เป็นทางเปลี่ยน การนำทำนองเพลงไปใช้ในเพลงไทยสากล และการนำไปใช้เป็นเพลงสำหรับการประกวดแข่งขันการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ 2. การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสุตสงวน สองชั้น ผู้วิจัยได้ประพันธ์ตามแนวทางของ การบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ โดยยึดเสียงลูกตกของทำนองหลักเพลงสุตสงวน สองชั้น เป็นสำคัญ และสอดแทรกกลวิธีพิเศษที่ใช้สำหรับการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ประกอบด้วย การตีสะบัดเรียงเสียงขึ้น การตีสะบัดเรียงเสียงลง การตี

* Received 22 November 2023; Revised 8 December 2023; Accepted 27 December 2023

สับแต่ห้ามเสียง การตีสับแต่สอดสำนวน การตีสับแต่โอบเฉียง การตีกวาดขึ้น การตีกวาดลง การตีกรอด การตีไขว้มือขึ้น - ลง การตีกระทบคู่ 3 การตีเสียงคู่ 4 คู่ 5 คู่ 8 คู่ 10

คำสำคัญ: การประพันธ์เพลง, ทางเดียว, เพลงสุดสงวน สองชั้น

Abstract

The research on the musical solo-composition of Sut Sa-Nguan Song Chan aimed to study Sut Sa-Nguan Song Chan and the musical solo-composition of Khong Wong Yai (the large circle of gongs). Data were collected from documents and critiques from Thai music composition experts and then analyzed to summarize the final findings.

The findings revealed that: 1. Sut Sa-Nguan Song Chan is a Mon accent song with the single rhythmic patterns of Propkai in 6 rhythms that was composed by Khru Kloi Na Bang Chang. The origin of this song was influenced by changing from Sut Sa-Nguan Sam Chan to Sut Sa-Nguan Song Chan. Later, Mr. Montree Tramote changed the melody of Sut Sa-Nguan Sam Chan into Sut Sa-Nguan Nueng Chan for being a traditional Thai song (Pleng Thao). In addition, Sut Sa-Nguan Song Chan is often played on various occasions, including for performance, alternative composition, and using the melody in international Thai songs and being a song for Thai musical instrument solo competitions at the local, regional, and national levels. 2. The musical solo-composition of Khong Wong Yai (the large circle of gongs) was composed by focusing on the heterophonic texture of Sut Sa-Nguan Song Chan and inserting special techniques in playing Khong Wong Yai (the large circle of gongs), which consists of: beating by flicking up, beating by flicking down, beating by flicking to stop the sound, Beating to the rhythmic sound, slick beating, upward beating, downward beating, a Krod beating, beating by up-and-down crossing, Kratob-Ku 3, Kratob-Ku 4, 5, 8 and 10.

Keywords: Song composition, alternative solo composition, Sut Sa-Nguan Song Chan

บทนำ

ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นจากการเลียนแบบเสียงในธรรมชาติ หรือสร้างสรรค์ขึ้นจากจินตนาการของตนเอง โดยอาศัยเสียงเป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของศิลปิน ให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดอารมณ์ความรู้สึกเคลิบเคลิ้ม คึกคักนอง ฮึกเหิม โศกเศร้า สนุกสนาน หรือเกิดอารมณ์สะเทือนใจ เสียงดนตรีเป็นเสียงที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาเรียบเรียงเป็นบทเพลงอย่างมีศิลปะ มีความไพเราะ ผสมกลมกลืน สอดประสานกันได้อย่างเหมาะสม จึงจัดว่าดนตรีเป็นผลงานแขนงหนึ่งที่ช่วยจรโลงโลกให้สดใส และเป็นศิลปะสากลที่ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติสามารถเข้าถึงความงามได้ ศิลปะทางดนตรีแรกเริ่มนั้นเกิดจากเสียงธรรมชาติที่คนเราได้ยินแล้วนำมาดัดแปลงแก้ไขให้ประณีตงดงามและไพเราะ นอกจากนั้นผู้ประพันธ์เพลงหรือนักดนตรีเองก็จะบรรเลงประพันธ์ หรือบรรเลงโดยใส่ความคิดความรู้สึกของอารมณ์ต่างๆ เช่น รัก โกรธ เกลียด กลัว โศก เศร้า ดีใจ และนำออกถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้ซึ่งสิ่งนั้น ๆ นอกจากอารมณ์ที่แสดงออกทางการร้องและเครื่องดนตรี การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของเพลงแต่ละชาติ หรือของนักประพันธ์แต่ละคนก็มีความสำคัญและเป็นปัจจัยที่นักประพันธ์และนักแต่งเพลงจะมีแนวโน้มในการประพันธ์และการเล่นในแต่ละแบบกันไป (สุรพล สุวรรณ, 2551)

เพลงเดียนับเป็นศาสตร์และศิลปะขั้นสูงในการประดิษฐ์คิดค้นทำนองทางดนตรีให้มีความวิจิตรพิสดารซับซ้อน ปกปิดสำนวนทำนองหลักด้วยวิธีการต่าง ๆ นานา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นอัจฉริยะในกระบวนการคิดประดิษฐ์ทำนองตามลักษณะการบรรเลงในเครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ นอกจากนี้ยังแสดงถึงความเป็นผู้มีความสามารถ มีฝีมือ มีภูมิรู้ (ธีรพงศ์ ทองเพิ่ม และสิริชัยชาญ พักจำรูญ, 2558) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Solo โดยเพลงที่นิยมเดียวกัน ได้แก่ เพลงกราวใน ลาวแพน พญาโศก สารถี แขกมอญ ต่อยรูป ทะแย ทอยเดี่ยว เชิดนอก เป็นต้น เพลงเดียนี้ตามความนิยมจำเป็นต้องบรรเลงเดี่ยวให้ถูกกับเครื่องมือ อย่างเช่นเครื่องที่มีเสียงทุ้มก็ต้องเลือกเดี่ยวที่เหมาะสมแก่ประเภทของเสียง ยกตัวอย่างเช่น ซอฮู้ ถ้าจะบรรเลงเดี่ยวก็ต้องเดี่ยวเพลงแขกมอญหรือกราวใน หรือเครื่องที่มีเสียงแหลม เช่น ซอด่วง ก็นิยมเดี่ยว

เพลงเข็ด นอกหรือพญาโศก (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2542) ซึ่งจุดประสงค์สำคัญของการบรรเลงเพลงเดี่ยว มี 3 ประการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) คือ

1. เพื่อแสดงสติปัญญาของผู้ที่คิดประดิษฐ์วิธีบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้น
2. เพื่อแสดงความแม่นยำของผู้บรรเลง
3. เพื่อแสดงฝีมือและเมืงพรายของผู้บรรเลง

เพลงเดี่ยวได้เข้ามามีบทบาทในการประกวดดนตรีไทยอย่างแพร่หลาย เช่น การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย รายการประลองเพลงประเลงมโหรี การประกวดเดี่ยวดนตรีไทย รายการศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ซึ่งเพลงเดี่ยวของแต่ละเครื่องมือได้ถูกกำหนดให้เป็นเพลงบังคับสำหรับการประกวดด้วยกันทั้งสิ้น และบางเพลงนั้นก็ไม่เคยมีการประพันธ์ขึ้นไว้แต่อดีต หรือทางเดี่ยวที่มีอยู่แล้ว และเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายมีความไม่เหมาะสมต่อผู้บรรเลง กล่าวคืออาจมีความยากเกินไปสำหรับผู้บรรเลง จึงเป็นเหตุให้ครูผู้สอนต้องประพันธ์ทางเดี่ยวขึ้นใหม่ (ประชากร ศรีสาคร, 2566)

ในการประกวดศิลปกรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ครั้งที่ 70 ในปี พ.ศ. 2565 ทางสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ได้รับการขอความอนุเคราะห์จากครูผู้สอนดนตรีไทย ในสถานศึกษาสังกัดประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี ให้ประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสุตสวงน สองชั้น เพื่อสำหรับนำไปใช้บรรเลงประกวดแข่งขันในกิจกรรมดังกล่าว โดยผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการวิเคราะห์และประพันธ์เพลงไทย จึงมีความประสงค์ที่จะดำเนินการวิจัย เรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสุตสวงน สองชั้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิชาการด้านดุริยางคศาสตร์ไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเพลงสุตสวงน สองชั้น
2. เพื่อประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสุตสวงน สองชั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสุตสวงน สองชั้น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัย หนังสือ ตำรา จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมา

ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสวง สองชั้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสดสวง สองชั้น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประพันธ์ทางเดี่ยวสดสวงในครั้งนี้ ผู้วิจัยประพันธ์เฉพาะทางฆ้องวงใหญ่เท่านั้น

1.2 ขอบเขตด้านบุคคลข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ นักดนตรีไทย ครูภูมิปัญญาทางดนตรีไทย หรือนักวิชาการทางด้านดนตรีไทย จำนวน 3 คน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.2.1 มีประสบการณ์ในการประพันธ์เพลงไทยมากกว่า 5 ปี

1.2.2 มีผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่

1.2.3 มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทย

2. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพันธ์ทางเดี่ยว เพลงสดสวง สองชั้น และเมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวง สองชั้น แล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยนำผลงานที่ได้ประพันธ์ขึ้น ให้นักดนตรีไทย ครูภูมิปัญญาทางดนตรีไทย หรือนักวิชาการทางด้านดนตรีไทยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สำหรับการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เพื่อทำการวิพากษ์ผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวง สองชั้น โดยขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ

ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย เพื่อใช้กำหนดแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทางเดี่ยว

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องวงใหญ่

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เพลงไทย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลการประพันธ์เพลง จากเอกสาร และตำราทางวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 นำข้อมูลจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาจำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์ในงานวิจัยที่กำหนด

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 การศึกษาเพลงสดสวาง สองชั้น

2.3.1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเพลงสดสวาง 2 ชั้น

2.3.1.2 วรรคเพลง และลูกตกของเพลงสดสวาง สองชั้น

2.3.1.3 บทบาทและการนำไปใช้

2.3.2 การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสดสวาง สองชั้น

2.3.2.1 นำหลักทฤษฎีการประพันธ์ และกลวิธีพิเศษที่ใช้ในการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ มาประพันธ์เป็นทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสดสวาง สองชั้น โดยใช้พื้นฐานกระบวนการวิจัยที่นำไปสู่การสร้างสรรค์

2.3.2.2 การวิพากษ์ผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวาง สองชั้น

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวาง สองชั้น ที่ได้ประพันธ์ขึ้น บันทึกวิดีโอและเสียงลงแผ่น VCD และจัดส่งไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 3 คน ดังนี้

1. อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี
2. อาจารย์วรเทพ บุญจำเริญ
3. อาจารย์พิทักษ์ จรรย์นาญ

ทำการวิพากษ์ผลงาน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ สำหรับนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยประเด็นคำถามใน การสัมภาษณ์มีการเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แนวคิด

ทฤษฎีและเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคำถามเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของผลงานที่ประพันธ์ กลวิธีพิเศษที่นำมาใช้ในการบรรเลงเพลงเดี่ยวในครั้งนี้เป็นอย่างไร การดำเนินสำนวนกลอนที่ใช้ในการประพันธ์ทางเดี่ยวในครั้งนี้เป็นอย่างไร รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ และข้อแก้ไขปรับปรุง

2.4 ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอข้อมูล

2.4.1 จัดทำรายงานการวิจัยสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์

2.4.2 จัดทำสื่อวีดิทัศน์ตัวอย่างห้องวงใหญ่ ในเพลงสุดสงวน สองชั้น เพื่อใช้ในการเผยแพร่ผลงานการประพันธ์ครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. การศึกษาเพลงสุดสงวน สองชั้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงสุดสงวน สองชั้น โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเพลงสุดสงวน สองชั้น

เพลงสุดสงวน จังหวะสองชั้น เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ มีท่อนเดียว 6 จังหวะ นายกล้อย ณ บางช้าง ได้เป็นประพันธ์ขึ้นสำหรับใช้บรรเลงเป็นเพลงลูกบทของ เพลงสุดสงวน สามชั้น โดยนำทำนองเพลงสุดสงวน สามชั้น ของเดิม มาตัดทอนลงเป็นอัตราจังหวะสองชั้น และได้ประดิษฐ์ทำนองให้เป็นสำเนียงมอญซ่อนเงื่อนจำ ต่อมานายนายกล้า ณ บางช้าง ซึ่งเป็นน้องชายของนายกล้อย ได้ถ่ายทอดเพลงสุดสงวน สองชั้นนี้ ให้กับนายมนตรี ตราโมท

ภาพที่ 1 โน้ตทำนองหลักเพลงสุดสงวน 2 ชั้น

1.2 วรรณคดี และลูกตลกของเพลงสุตสงวน สองชั้น

เพลงสุตสงวน สองชั้น สามารถแบ่งวรรณคดีได้ทั้งหมด 12 วรรณคดี ซึ่งในแต่ละวรรณคดีมีเสียงของลูกตลก ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 1 วรรณคดีและเสียงลูกตลกเพลงสุตสงวน สองชั้น

วรรณคดี	ทำนองเพลง				เสียงลูกตลก
1	- ฟ ช ล	- ช ช ช	- ร ร ร	- ต - ร	เร
2	- ฟ - -	- ต - ร	- - - ต	- ท - -	ที
3	ท ต ช ล	ท ต ช ล	ท ต ช ล	ท ต - ช	ชอล
4	- ล ต ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	- - - -	ชอล
5	- ร - ต	- ท - ฟ	ช ล ฟ ช	- - - -	ชอล
6	- ท - ต	ร ต ท ล	ช ฟ ช ล	ช ล ท ต	โด
7	- ท - ต	- ร - ท	- - - ต	- ร - -	เร
8	- ฟ - -	- ต - ร	- - - ต	- ท - -	ที
9	- ร ต ท	- ฟ - ท	- - - ต	- ร - -	เร
10	- ช - ล	- ท - ต	- ร - ต	- ต - -	โด
11	- ร - ต	- ท - ฟ	ช ล ฟ ช	- - - -	ชอล
12	- ล ต ช	ล ช ฟ ร	- ฟ - ช	- - - -	ชอล

1.3 บทบาทและการนำไปใช้

เพลงสุตสงวน สองชั้น มีบทบาทในสังคมดนตรีไทย ดังต่อไปนี้

1.3.1 บทบาทของเพลงที่นำไปใช้บรรเลงเพื่อการขับกล่อม

เพลงสุตสงวน สองชั้น ได้ถูกนำไปใช้บรรเลงเพื่อการขับกล่อม โดยเริ่มจากใช้สำหรับบรรเลงเป็นเพลงลูกบทของเพลงสุตสงวน สามชั้น จนกระทั่งนายมนตรี ตราโมท ได้นำทำนองเพลงสุตสงวน สองชั้นนี้ ไปตัดทอนเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว เพื่อใช้บรรเลงเป็นเพลงเถา และได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบัน

1.3.2 บทบาทของเพลงในการใช้บรรเลงเพื่อประกอบการแสดง

จากการศึกษาพบว่าเพลงสุตสงวน สองชั้น ได้นำไปใช้ในการประกอบการแสดง ดังนี้

1.3.2.1 เพลงสุตสงวน สองชั้น ในละครพื้นทางเรื่องราชาธิราช ตอน มะละลุมเกี้ยวนางเกษรา

1.3.2.2 เพลงสดสวณ สองชั้น ในละครเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง – ได้นางแก้วกิริยา

1.3.3 บทบาทของเพลงในการใช้บรรเลงเพื่อการประกวดแข่งขัน

จากการศึกษาพบว่าเพลงสดสวณ สองชั้น ได้ถูกนำไปใช้เป็นเพลงเพื่อการประกวดแข่งขัน ดังนี้

1.3.3.1 การแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 64 ในปี พ.ศ.2557 เพลงเพลงที่ใช้การแข่งขันเดี่ยวระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก และระนาดทุ้ม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

1.3.3.2 การประกวดดนตรีไทย ระดับภาคใต้ เขตพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราช สุตฯ สยามบรมราชกุมารี งานวันอนุรักษ์มรดกไทย ประจำปี 2559 เป็นเพลงที่ใช้ในการประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ระดับชั้นประถมศึกษา สำหรับเครื่องดนตรีระนาดเอก ระนาดทุ้ม ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก ปี่ใน ขลุ่ยเพียงออ ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขิมสาย 7 หย่อง และการขับร้องเพลงไทย

1.3.3.3 การประกวดเดี่ยวดนตรีไทย ระดับชั้นประถมศึกษา ในงานวันอนุรักษ์มรดกไทย ประจำปี พ.ศ. 2563 เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2563 ณ สนามกีฬากลาง “จิระนคร” อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นเพลงสำหรับประกวดเดี่ยวในเครื่องดนตรีกลุ่มปี่พาทย์ ประกอบด้วย ระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก และระนาดทุ้ม

1.3.3.4 การแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ 70 ปี พ.ศ.2565 โดยเป็นเพลงที่ใช้สำหรับการแข่งขันเดี่ยวจะเข้ ระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก และระนาดทุ้ม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

1.3.4 บทบาทของการเป็นเพลงต้นแบบในการนำไปวิวัฒนาการเป็นเพลงในรูปแบบต่าง ๆ

เพลงสดสวณ สองชั้น ได้ถูกนำไปวิวัฒนาการเป็นเพลงในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

1.3.4.1 การนำทำนองเพลงไปตัดทอนเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว

ครูมนตรี ตราโมท ได้นำทำนองเพลงสดสวณ สองชั้นนี้ มาตัดและแต่งทำนองลงเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว เพื่อใช้บรรเลงเป็นเพลงเถาได้ครบสมบูรณ์

ภาพที่ 2 โน้ตทำนองหลักเพลงสุตสงวน ชั้นเดียว

1.3.4.2 การนำทำนองเพลงไปสร้างสรรค์เป็นทำนองทางเปลี่ยน

จากการศึกษาพบว่ามื่อนักประพันธ์เพลงไทย ได้นำทำนองเพลงสุตสงวน สองชั้น มาสร้างสรรค์เป็นทำนองทางเปลี่ยน ดังนี้

1) ทางเปลี่ยนเพลงสุตสงวน สองชั้น ของขุนอิน ณรงค์

โตสง่า

ภาพที่ 3 โน้ตทางเปลี่ยนเพลงสุตสงวน สองชั้น ของขุนอิน ณรงค์ โตสง่า

2) ทางเปลี่ยนเพลงสุตสงวน สองชั้น ของพิทักษ์

จรรย์นาฏย์

ภาพที่ 4 โน้ตทางเปลี่ยนเพลงสดสงวน สองชั้น ของพิทักษ์ จรรย์นาฏย

3) ทางเปลี่ยนเพลงสดสงวน สองชั้น ของชัยยุทธ โตสง่า

ภาพที่ 4 โน้ตทางเปลี่ยนเพลงสดสงวน สองชั้น ของชัยยุทธ โตสง่า

1.3.4.3 การนำทำนองเพลงไปเรียบเรียงเป็นเพลงไทยสากล

จากการศึกษาพบว่า มีเพลงไทยสากล ที่นำทำนองเพลงสดสงวน สองชั้น ไปใช้เป็นทำนองของเพลง ดังนี้

- 1) เพลงบัวลิมสระ พระพร ภิรมย์ (บุญญวงส์โสภิกขุ) หรือ นายบุญสม มีสมวงษ์ ได้ประพันธ์ให้ ชาญ เย็นแะ ขับร้อง
- 2) เพลงสดสงวน ครูเอื้อ สุนทรสนาน ดัดนำทำนองเพลงสดสงวน สองชั้นมาดัดแปลง ส่วนคำร้องครูสุรัฐ พุกกะเวส เป็นผู้แต่ง แล้วให้ครูแก้ว อัจฉริยะกุล ช่วยตรวจแก้ไขอีกครั้ง บันทึกเสียงครั้งแรก โดย มีคุณวินัย จุลละบุษปะ เป็นผู้ขับร้อง

2. การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสดสงวน สองชั้น

ในการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ ในเพลงสดสงวน สองชั้น ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประพันธ์ตามแนวทางของการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ โดยยึดเสียงลูกตกของทำนองหลัก เพลงสดสงวน สองชั้น เป็นสำคัญ และสอดแทรกกลวิธีพิเศษที่ใช้สำหรับการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ประกอบด้วย การตีสะบัดเรียงเสียงขึ้น การตีสะบัดเรียงเสียงลง การตีสะบัดห้ามเสียง การตีสะบัดสอดสำนวน การตีสะบัดโฉบเฉี่ยว การตีกวาดขึ้น การตีกวาดลง การตีกรอด การตีไขว้มือขึ้น - ลง การตีกระทบคู่ 3 การตีเสียงคู่ 4 คู่ 5 คู่ 8 คู่ 10 การสอดแทรกมือฆ้องที่ใช้ในเพลงสำเนียงมอญ รวมทั้งการตีประคบมือของฆ้องวงใหญ่ ได้แก่ เสียงหนีบ เสียงหนีบเสียงหนอด เสียงโหน่ง เสียงตะ เสียงดิง และเสียงตะ

ภาพที่ 5 QR เดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสดสงวน สองชั้น

ประพันธ์โดยธีรรัตน์ ศรีช่วงโชติ

3 การวิพากษ์การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น

3.1 จากผลการวิพากษ์การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น จาก ครูไชยยะ งามศรี (2566) สามารถสรุปได้ว่า ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น ที่ได้ประพันธ์ขึ้นในครั้งนี้ มีความ ถูกต้อง และเหมาะสม ทั้งในเรื่องของกลวิธีพิเศษที่ใช้บรรเลง และการดำเนินสำนวนกลอนที่นำมาใช้มีความเหมาะสมกับฆ้องวงใหญ่เป็นอย่างดี

3.2 จากการวิพากษ์การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น จากครูพิทักษ์ จรรย์นาญ (2566) สามารถสรุปได้ว่า ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น ที่ประพันธ์ขึ้นในครั้งนี้ มีทำนองครบถ้วน กลวิธีพิเศษต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการประพันธ์ทางเดี่ยว เหมาะสำหรับนำไปพัฒนาให้ผู้บรรเลงมีความสามารถสูงขึ้นได้

3.3 จากการวิพากษ์การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น จากครูวรเทพ บุญจำเริญ (2566) สามารถสรุปได้ว่า ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น

ที่ประพันธ์ขึ้นในครั้งนี้อย่างถูกต้อง เหมาะสม มีองค์ประกอบครบถ้วน กลวิธีพิเศษที่ใช้ในการบรรเลงเป็นลูกฆ้องแบบโบราณ ประกอบด้วย กลอนลูกโซ่ การสับัด การกวาด การไขว้มือ และสอดแทรกมือฆ้องในเพลงสำเนียงมอญ โดยสามารถนำไปใช้บรรเลงได้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสวง สองชั้น พบว่า เพลงสดสวงสองชั้น เป็นเพลงที่ถูกนำไปใช้เพื่อการประกวดแข่งขันในรูปแบบของการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีไทย ในหลาย ๆ โอกาส ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับชาติ ซึ่งการบรรเลงเดี่ยวนั้นว่าเป็นการแสดงออกถึงความสามารถเฉพาะในทางปัญญา และความสามารถ ของผู้ประพันธ์เพลง และผู้บรรเลง สอดคล้องกับชำนาญ ส่วยคำข้าว และคณะ (2562) ที่ได้กล่าวว่า เพลงเดี่ยวจัดเป็นวัฒนธรรมชั้นสูงของดนตรีไทย เนื่องจากเป็นเพลงที่แสดงถึงความสามารถของผู้ประพันธ์และผู้บรรเลงดนตรี อีกทั้งยังเป็นเพลงที่มีลีลาต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดกลวิธีพิเศษในการบรรเลงของแต่ละเครื่องมืออีกด้วย ผู้ที่จะประดิษฐ์เพลงเดี่ยว จะต้องสามารถประดิษฐ์ทางเดี่ยวให้ไพเราะลึกซึ้ง วิจิตรพิสดาร สมที่จะนำมาบรรเลง “อวด” ได้ และจะต้องคำนึงถึงวิธีการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีใดเครื่องดนตรีหนึ่ง เป็นสำคัญ ซึ่งเมื่อนำไปบรรเลงแล้ว นักดนตรีที่ถึงพร้อมจะสามารถแสดงวิธีการบรรเลงเทคนิค และเมื่อดำพราย ตลอดจน ความโลดโผน พลิกแพลง สลับซับซ้อนของท่วงทำนองที่ผู้ประพันธ์ได้ประดิษฐ์ไว้ ได้อย่างถ่องแท้ ทุกประการของการบรรเลงเพื่อเป็นการ “อวดฝีมือ” หรือ “ฉายเอกลักษณ์” ของผู้ประพันธ์ได้อย่างชัดเจน

การประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสดสวง สองชั้น ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการศึกษาทำนองเพลงสดสวง สองชั้น ตามแนวทางการประพันธ์เพลงที่มนตรี ตรีมาท (2538) ได้กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเบื้องต้นในการแต่งเพลงไทย มีดังนี้

- 1) จะต้องรู้ว่าเพลงที่สมควรจะแต่งนั้นมีจังหวะหน้าทับ
- 2) เสียงสุดท้ายที่ตกปลายจังหวะนั้นเป็นเสียงอะไรบ้าง
- 3) ทำนองเพลงนั้น ๆ ดำเนินอย่างไร มีสำเนียงอย่างไร

จากนั้นจึงดำเนินการคิดประดิษฐ์ทำนองเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ไปที่ละวรรค โดยยึดเสียงลูกตกในแต่ละวรรคของทำนองหลักเป็นสำคัญ พร้อมนำกลวิธีพิเศษที่ใช้ในการบรรเลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่มาใส่ให้เหมาะสม จนกระทั่งจบเพลง หากพบว่ามีสิ่งใดบกพร่องก็จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความไพเราะและดีที่สุดในที่สุด สอดคล้องกับ ปราโมทย์ ด่านประดิษฐ์ (2563) ที่ได้กล่าว

ว่า การออกแบบทางเดี่ยว เป็นการทบทวนทางเดี่ยวที่เคยต่อไว้เพื่อปรับให้เหมาะสมกับผู้บรรเลง ดังนั้นผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวจึงต้องเลือกทางให้เหมาะสม จึงกล่าวได้ว่ายังมีกลวิธีหรือมือเดี่ยวสำนวนทางเดี่ยว สำหรับเปลี่ยนมากเท่าใดยังเป็นผลดีต่อผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวและผู้ได้รับการถ่ายทอดที่จะได้ทางเดี่ยวที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล นั่นคือคลังภูมิปัญญาทางเดี่ยวที่มีอยู่ในตัวของผู้ประพันธ์ทางเดี่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญของผู้ประพันธ์ทางเดี่ยวรองจากความคิดสร้างสรรค์ที่จะเกิดขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสงวน สองชั้น เป็นการศึกษาเพลงสดสงวนสองชั้น และ ประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการเจาะลึกลงไปประเด็นต่าง ๆ ในอนาคต ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สามารถนำผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้นไปใช้บรรเลงเพื่อการประกวดแข่งขัน หรือนำไปบรรเลงเพื่อพัฒนาฝีมือให้ดียิ่งขึ้น

2. สามารถนำแนวทางในการประพันธ์เพลงไปใช้ในการสร้างสรรค์การประพันธ์บทเพลงอื่น ๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรประพันธ์ทางเดี่ยวในบทเพลงอื่น ๆ เพื่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยต่อไป

2. ควรมีการรวบรวมองค์ความรู้ในการประพันธ์เพลงเดี่ยว เพื่อนำมาต่อยอดการสร้างสรรค์ทางด้านดนตรีไทย

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องการประพันธ์ทางเดี่ยวเพลงสดสงวน สองชั้น สำเร็จได้ด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ที่ได้มอบทุนวิจัยจากงบประมาณรายได้ประจำปี พ.ศ.2566 ให้แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครูไชยยะ ทางมีศรี ครูพิทักษ์ จรรย์นาญ และครูวรเทพ บุญจำเริญ ที่เมตตาเสียสละเวลาในการวิพากษ์ผลงานการประพันธ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เพลงสดสงวน สองชั้น ที่ผู้วิจัยได้ประพันธ์ขึ้นในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2542). สังคตินิยมว่าด้วยดนตรีไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชำนาญ ส่วยคำข้าว และคณะ. (2562). ความสำคัญและอัตลักษณ์ทางเดี่ยวระนาดทุ้ม เพลงทยอยเดี่ยวทางครูพินิจ ฉายสุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ). วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 15(1), 193 – 208.
- ธีรพงศ์ ทองเพิ่ม และสิริชัยชาญ พักจำรูญ. (2558). การวิเคราะห์ทางเดี่ยวระนาดเอก เพลงพญาโศกของครูสุพจน์ โตสง่า. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 22(1), 207 – 230.
- ประชากร ศรีสาคร. (2566). แนวคิดการประพันธ์เดี่ยวซอฮู้ เพลงกล่อมনারี สามชั้น. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 15(1), 71-90.
- ปราโมทย์ ด่านประดิษฐ์. (2563). การออกแบบวิธีวิจัยเพื่อประดิษฐ์และถ่ายทอดทางเดี่ยว. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 10(1), 109 – 121.
- พิทักษ์ จรรย์นาญ. (2566). แบบวิพากษ์ทางเดี่ยวฆ้องวงใหญ่เพลงสุดสงวน สองชั้น. มนตรีตราโมท. (2538). ดุริยสาส์นของนายมนตรี ตราโมท. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ – ดุริยางค์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สหมิตรพรินติ้ง.
- สุรพล สุวรรณ. (2551). ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.